

**IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANTLAR VA DOKTORANTLARNING**

“TAFAKKUR VA TALQIN”

MAVZUSIDAGI

**RESPUBLIKA MIQYOSIDAGI
ILMIY-AMALIY ANJUMAN TO‘PLAMI
(I QISM)**

BUXORO 2022 yil, 23 may

5A111101 – Musiqa ta'limi va san'at

O'ZBEK XALQ QO'SHIQLARI VOSITASIDA O'QUVCHILARNI MA'NAVIY-AXLOQIY SHAKLLANTIRISH

F.G'.Nurullayev,

BuxDU "Musiqa ta'limi"

kafedrası dotsenti (PhD)

N.K.Nurullayeva,

BuxDU, Musiqa ta'limi va san'at

mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek xalq qoshiqlarining yosh avlodni komil inson qilib tarbiyalashidagi orni va ma'naviy-axloqiy shakllantirishi haqida bayon etilgan. Xalq qo'shiqlari inson hissiyotiga kuchli ta'sir eta olish xususiyatiga ega bo'lib, axloqiy tarbiyaning muhim manbaidir.

Tayanch so'zlar: Xalq qo'shiqlari, madaniyat, submadaniyat, musiqa, qo'shiq, hissiyot, ma'naviyat, axloqiy madaniyat, san'at, adabiyot, bola, mahorat

Musiqa san'ati insonning yoshligidan unga bevosita va kuchli ta'sir o'tkazib, uning umumiy madaniy rivojida katta o'rin tutadi. Jamiyat madaniy hayotida yanada kengroq o'rin tutayotgan musiqa kishiga butun hayot davomida uning doimiy hamrohi hisoblanadi. Musiqa yagona san'at bo'lib, inson yuragiga juda chuqur kirib borib, ana shu qalb tug'yonini yorqin ifodalash qudratiga ega.

Shuningdek, ajdodlarimizga munosib avlodni tarbiyalashda musiqaning ham munosib o'rni borligi ayni haqiqat. Musiqa insonni yuksak did bilan qurollantiradi va ma'naviy dunyoqarashini shakllantiradi. Musiqa inson hissiyotiga kuchli ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lib, o'quvchilarni nafosat olamiga olib kirish va musiqiy estetik tarbiyasining muhim vositasi hisoblanadi.

Qo'shiqchilik san'ati o'sib ulg'ayib kelayotgan yosh avlodning musiqiy-estetik tarbiyasidagi eng kuchli vositalaridan biridir. Qo'shiq- sehrli sadolardan

uyushgan mo'jizalar dunyosi. U insonning eng birinchi san'ati, o'zini o'ragan dunyoga ilk munosabati. Inson dunyoga kelib, ko'z ocharkan, onaning ilk allasi bilan shu dunyo ohanglari olamiga kirib boradi va umrbod u bilan nafas oladi. Hoh alladir, hoh yalladir, lapardir, o'landir, yor-yordir—agar u chinakam san'at asari bo'lsa, unda inson degan buyuk zot, uning boy ma'naviy olami Vatanga muhabbati sadoqati, kayfiyati, taraqqiyot darajasi o'ziga xos tarzda nafas bilan aks etadi. Yoshlarni tarbiyalashda ayniqsa xalq yo'lida yaratilgan qo'shiqlar yoshlar ongini ezgulikka to'ldiradi. Bundayin tarbiya uslubi orqali yoshlar xarakterlanib boradi. Shu bilan bir qatorda o'quvchilarga xalq qo'shiqlarini o'rgatish orqali qo'shiqlar mazmunidagi axloq-odob, pand-nasihat, vatanga, xalqqa muhabbat, millatimizga xos bo'lgan hayo, ibo, andishalik, muomala madaniyatiga oid insoniylik fazilatlarini singdirib borishni taqozo etadi. Shu bilan bir qatorda o'quvchilarning xalq musiqa ijodiga bo'lgan qiziqishini, muhabbatini vamehrini yanada orttirish uchun o'qituvchi quyidagi fikr va tavsiyalarga e'tibor bersa, jumladan:

- o'zbek xalq musiqa ijodi turli ifoda vositalariga boy bo'lib, xalqimizning milliy g'urur va iftixori ekanligi to'g'risida;

- asrlar davomida xalqimizning yashashida, mehnatida tuy-tomoshalarida, sayllarda va quvonchli kunlarida, xamda ijodida asosiy omil bo'lib xizmat qilganligi;

- xalq qo'shiqlarida xalqning boshidan kechirgan tarixiy voqealar to'g'risida ma'lumotlar berilgandagina, dars samaradorligi ancha yuqori saviyada bo'ladi. O'zbek xalq kuy va qo'shiqlari shunchalar xilma-xilki, ular orqali bolalarni ma'naviy va axloqiy dunyosini har tomonlama o'stirish, oliyjanob fazilatlarini kamol toptirish mumkin. Bunday asarlarga misol qilib, "Alla", lapar, lirik termalar, bolalar qo'shiqlari, "Yomg'ir yog'oloq", "Lolacha", "Boychechak", "Laylak keldi", "Sust xotin", "Lola", mehnat qo'shiqlari, katta ashula, lirik, epic qo'shiqlar, mumtoz asarlarni aytib o'tish mumkin²⁸². Umumta'lim maktablarida musiqa madaniyati darsliklariga kiritilgan ushbu qo'shiqlar o'quvchilarning ma'naviy, badiiy va

1. ²⁸² Nurullayev F.G. "Musiq ta'limida Buxoro folklor qo'shiqlarini o'rgatishning ilmiy-metodik xususiyatlari (5-7-sinflar misolida)" - (PhD) diiss. ishi BuxDU. 2021y.